

Hänvisning
Ert ärende VN/27681/2025
inkommet den 9.3.2026

Social och hälsovårdsministeriet
PB 33
FI-00023 STATSRÅDET

Kontaktperson
Otto Ilmonen, telefon +358 (0)18 25260
otto.ilmonen@regeringen.ax

registratorskontoret.shm@gov.fi

Ärende

Utlåtande för utvärderingen av lagen om tillsynen över social- och hälsovården

Ålands landskapsregering har den 9.3.2026 mottagit en begäran om synpunkter om promemorian om utvecklingsbehoven i fråga om lagen om tillsynen över social- och hälsovården (FFS 741/2023).

Syftet med bedömningspromemorian har varit att beskriva och bedöma tillsynslagens viktigaste fördelar och belastningsfaktorer, hur tillsynslagens bestämmelser, verksamhetsutvecklingen och de tidigare ändringarna i tillsynslagen fungerar, vilka effekter de har haft och om det finns behov att ändra, utveckla och komplettera tillsynslagen. Ålands landskapsregering har den 27 november 2025 avgett utlåtande (ÅLR 2025/7488) över tillsynslagen som en del av utvärderingsprocessen vars slutresultat bedömningspromemorian är.

Ålands landskapsregering konstaterar att bedömningspromemorian inte har översatts till svenska, vilket har förhindrat en fullständig och detaljerad analys av dokumentet. Landskapsregeringens utlåtande baseras därför på den svenskspråkiga sammanfattning om fem sidor som har tillställts landskapsregeringen.

Lagstiftningsbehörigheten

Hälso- och sjukvård hör enligt 18 § 12 punkten i självstyrelselagen (1991:71) för Åland (självstyrelselagen) till landskapets lagstiftningsbehörighet, med de undantag som stadgas i 27 § 24, 29 och 30 punkten. Enligt 27 § 24 punkten har riket lagstiftningsbehörighet beträffande administrativa ingrepp i den personliga friheten och enligt 27 § 29 punkten beträffande smittsamma sjukdomar hos människor, kastrering och sterilisering, avbrytande av havandeskap, konstbefruktning och rättsmedicinska undersökningar. Därtill har riket enligt 27 § 30 punkten lagstiftningsbehörighet beträffande behörigheten att vara verksam inom hälso- och sjukvården, apoteksväsendet, mediciner och produkter av läkemedelstyp, narkotiska ämnen samt framställning av gifter och fastställande av deras användningsändamål. Härutöver hänförs företagshälsovård till

arbetsrätten som är rikets lagstiftningsbehörighet enligt 27 § 21 punkten. Också dödförklaring enligt 27 § 6 punkten är rikets lagstiftningsbehörighet.

Organisering av hälso- och sjukvård och socialvård på Åland och effekterna för rikets tillsyn på Åland

Landskapsregeringen vill uppmärksamma social- och hälsovårdsministeriet om att organisationen av socialvården och hälso- och sjukvården på Åland skiljer sig från organisationen i riket. I riket ansvarar välfärdsområden för både och, och har samlats under begreppet "social- och hälsovården". På Åland finns inget välfärdsområde. På Åland sköts socialvården av kommunala myndigheter och hälso- och sjukvården av Ålands hälso- och sjukvård (ÅHS) som är en underliggande myndighet till landskapsregeringen. Det innebär att problemen med tillsynen skiljer sig åt mellan socialvården och hälso- och sjukvården.

För hälso- och sjukvårdens del hanteras tillsynsuppgifterna inom rikets behörighet enligt tillsynslagen av Tillstånds- och tillsynsverket (LVV) och av välfärdsområdena enligt lagen om välfärdsområden (FFS 611/2021). Den riksomfattande tillsynen sköts av LVV, även på Åland, om ingenting annat framgår av en överenskommelseförordning. Åland saknar i dagsläget rättslig grund att hantera välfärdsområdenas uppgifter.

För socialvårdens del har Statens ämbetsverk på Åland uppgifter enligt speciallagstiftning inom socialvården men eftersom ämbetsverket inte finns omnämnt som tillsynsmyndighet i tillsynslagen har inte ämbetsverket verktyg för att hantera de uppgifter som anges för ämbetsverket i 75 a § i lag angående specialomsorger om utvecklingsstörda (FFS 519/1977) och 79 och 80 §§ i barnskyddslagen (FFS 417/2007). Det gäller tillsynen generellt för administrativa ingrepp i den personliga friheten och andra områden inom rikets behörighet på socialvårdens område.

Det är rikets ansvar att i rikslaglagstiftning se till att de tillsynsuppgifter som riket ansvarar för enligt behörighetsfördelningen i självstyrelselagen åläggs en behörig riksmyndighet på Åland. Riket har ansvar för att i lag tydligt fastställa vilken riksmyndighet som handhar uppgifterna på Åland. I den nya lagen om Statens Ämbetsverk på Åland (FFS 532/2025) finns det här inte med.

Sammanfattningsvis

Riket har enligt 30 § 1 mom. i självstyrelselagen all förvaltningsbehörighet inom de områden som faller inom rikets lagstiftningsbehörighet om inget annat föreskrivs i självstyrelselagen eller i en överenskommelseförordning som ingåtts med stöd av 32 §. I förvaltningsbehörigheten ingår också tillsynsansvar för de uppgifter som hänförs till rikets lagstiftningsbehörighet. Riket har därmed ansvar för att sköta tillsynsuppgifterna på Åland. Alla tillsynsuppgifter ska skötas på svenska enligt 36 och 38 §§ i självstyrelselagen. Tillämpningsområdet i 1 § i tillsynslagen hindrar inte tillsyn över social- och

hälsovårdstjänster som tillhandahålls offentligt eller i privaträttslig form på Åland inom rikets lagstiftningsbehörighet. Landskapsregeringen vill emellertid starkt understryka att det är rikets ansvar att i rikslaglagstiftning se till att de tillsynsuppgifter som riket ansvarar för enligt kompetensfördelningen i självstyrelselagen åläggs en behörig riksmyndighet på Åland. Så bedöms inte ha skett för alla de uppgifter som hänförs till rikets lagstiftningsbehörighet.

I övrigt hänvisar Ålands landskapsregering till sitt utlåtande ÅLR 2025/7488 från den 27 november 2025.

Minister

Arsim Zekaj

Avdelningschef

Otto Ilmonen

